

**İstanbul Milletvekili Süleyman Arif Emre ile Ankara Milletvekili  
Oğuzhan Asiltürk ve Konya Milletvekili İhsan Kabadayı ile 5 Arka-  
daşının, 648 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun Bazı Maddelerinin  
Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifleri ve Adalet ve Anayasa  
Komisyonları Raporları (2/496, 2/495)**

**Millet Meclisi Başkanlığına**

648 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi için hazırlanan teklif ilişiktir.  
Gereği arz olunur. 26 . 1 . 1978

MSP Grup Başkanvekili  
*Süleyman Arif Emre*

MSP Grup Başkanvekili  
*Oğuzhan Asiltürk*

**GEREKÇE**

Anayasamızın 7 nci maddesinde yargı yetkisinin bağımsız mahkemelerce kullanılacağı öngörülmüştür. Bu maddede belirtilen yargı yetkisi bir ferdin belli bir müddetle haklarını kısıtlayacak faaliyetleri kapsamaktadır. Bu bakımdan mahkeme kararı olmaksızın bir mahkeme ilamının hukuki sonuçlarını doğuracak her türlü tatbikat Anayasamızın genel esaslar bölümündeki anaprensiplerle, bağdaşmaz; keza kişinin hakları ve ödevleri bölümünde kişi dokunulmazlığına ait 14 ncü maddede ifade edilen kişi hürriyetinin hâkim kararı olmadıkça kayıtlanamayacağı hususu önemle belirtilmiştir. Kişinin siyasi haklarını takyit etmek onun hak ve hürriyetlerini elinden almak manasına gelir. Yine Anayasamızın 32 nci maddesinde «Tabii hâkim» kavramı yer almıştır. Bu madde ile de fertlerin olağanüstü yargı mercilerine çıkarılamayacağı esası getirilmiştir. Arz olunan bu anahükümler muvacehesinde 648 sayılı Kanunun 111/3-A maddesi Anayasaya ters düşmektedir. Çünkü bu madde ile Cumhuriyet Başsavcılığına mahkemelere verilen yetkiler tanınmakta ve Başsavcılık (şahsi ve sübjektif kanaati ile) mahkeme kararı bile olmadan herhangi bir siyasi parti mensubunun doğrudan doğruya bağlı bulunduğu partisinden ihracını talep etmesine imkan verilmektedir.

Hele bu madde gereğince ihracı istenen kimse bir parlamenter ise savcılığın bu işlemi Anayasamızın 79 ncu maddesine de aykırı olacaktır. Zira Anayasamızın 79 ncu maddesine göre bir parlamenterin yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına kendi Meclisince karar verilmeden sorguya çekilmesi, tutuklanması, yargılanması, mümkün değildir.

Halbuki 111/3-A maddesinde bir parlamenterin dokunulmazlığı kaldırılmadan vazifeli normal mahkemede yargılanmadan C. Başsavcılığı tarafından aleyhine siyasi hayatını söndürecek şekilde işlem yapılması ve bir nevi olağanüstü mahkeme niteliğinde olan parti yasaklarını inceleme kurulu tarafından sorguya çekilerek siyasi haklarının elinden alınmasına veya kısıtlanmasına, yargılanmasına cevaz veren bir hüküm mevcuttur. Bu teklifimizle parlamenterlerin yasama dokunulmazlığı da korunmuş olmaktadır.

Anayasamızın 56 ncı maddesinde siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olduğu yazılıdır. Bir siyasi parti yüksek kademe sorumlusunun böyle bir muameleye maruz kalması ayrıca demokrasinin ve Anayasamızın bu temel kuralına da aykırı düşmektedir. Belirtilen açıklamalar ışığında 648 Sayılı Kanunun 111 nci maddesinin değiştirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Değişiklik teklifimiz ile bir siyasi parti mensubu normal mahkemede yargılanmadan ve hakkın da kesin bir hüküm bulunmadan partisinden ihraç edilemeyecektir. Parti yasaklarını inceleme kurulunun olağanüstü bir yargı organı olma niteliği Anayasamızın ruhu- na uyacak şekilde düzeltilmiş olacaktır.

Kanun teklifimizde parti yasaklarını inceleme kurulu: Normal mahkemelerde sadece aleyhine hüküm verilmiş kimselerin siyasi partilerden ilişkisinin kesilip kesilmemesi hususunda infaz safhasında doğabilecek ihtilaf-ları halletmek ile görevli bir merci haline getirilmektedir.

Ayrıca teklifimizde 648 Sayılı Kanunun 112 nci maddesinin de değiştirilmesi istenmiştir. Çünkü bu maddeye göre bir siyasi parti kanunlarda tarifi bulunmayan «Suçlara mihrak olma» gibi müphem ve sübjektif isnatla kapatılabilecektir.

Teklifimiz bu konuda açık ve kesin bir ölçü getirmektedir.

### **Konya Milletvekili İhsan Kabadayı ile 5 Arkadaşının, 648 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi (2/495)**

*MHP*  
*Millet Meclisi Grubu*  
*Başkanlığı*  
*2/92*

25 . 1 . 1978

#### **Millet Meclisi Başkanlığına**

648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi gerekçesiyle birlikte ilişikte sunulmuştur.

Gereğine müsadelerinizi rica eder, saygılar sunarız. 24 . 1 . 1978

Konya Milletvekili  
*İhsan Kabadayı*

Gaziantep Milletvekili  
*Cengiz Gökçek*

Niğde Milletvekili  
*Sadi Somuncuoğlu*

Elazığ Milletvekili  
*Tahir Şaşmaz*

Çorum Milletvekili  
*Mehmet İrmak*

Kahramanmaraş Milletvekili  
*M. Yusuf Özbaş*

#### **GEREKÇE**

Anayasamızın 7 nci maddesinde yargı yetkisinin bağımsız mahkemelerce kullanılacağı öngörülmüştür. Bu maddede belirtilen yargı yetkisi bir ferdin belli bir müddetle haklarını kısıtlayacak faaliyetleri kapsamaktadır. Bu bakımdan mahkeme kararı olmaksızın bir mahkeme ilamının hukuki sonuçlarını doğuracak her türlü tatbikat Anayasamızın genel esaslar bölümündeki anaprensiplerle bağdaşmaz; keza kişinin hakları ve ödevleri bölümünde kişi dokunulmazlığına ait 14 ncu maddede ifade edilen kişi hürriyetinin hâkim kararı olmadıkça kayıtlanamayacağı hususu önemle belirtilmiştir. Kişinin siyasi haklarını tazyit etmek onun hak ve hürriyetlerini elinden almak manasına gelir. Yine Anayasamızın 32 nci maddesinde «Tabii hâkim» kavramı yer almıştır. Bu madde ile de fertlerin olağanüstü yargı mercilerine çıkarılamıyacağı esası getirilmiştir. Arz olunan bu anahükümler muvacehesinde 648 Sayılı Kanunun 111/3-A maddesi Anayasaya ters düşmektedir. Çünkü bu madde ile Cumhuriyet Başsavcılığına mahkemelere verilen yetkiler tanınmakta ve Başsavcılık (şahsi ve sübjektif kanaati ile) mahkeme kararı bile olmadan herhangi bir siyasi parti mensubunun doğrudan doğruya bağlı bulunduğu partisinden ihracını talep etmesine imkân verilmektedir.

Hele bu madde gereğince ihracı istenen kimse bir parlamenter ise savcılığın bu işlemi Anayasamızın 79 ncu maddesine de aykırı olacaktır. Zira Anayasamızın 79 ncu maddesine göre bir parlamenterin yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına kendi Meclisince karar verilmeden sorguya çekilmesi, tutuklanması, yargılanması, mümkün değildir.

Halbuki 111/3-A maddesinde bir parlamenterin dokunulmazlığı kaldırılmadan vazifeli normal mahkemede yargılanmadan C. Başsavcılığı tarafından aleyhine siyasi hayatını söndürecek şekilde işlem yapılması ve bir nevi olağanüstü mahkeme niteliğinde olan parti yasaklarını inceleme kurulu tarafından sorguya çekilerek siyasi haklarının elinden alınmasına veya kısıtlanmasına, yargılanmasına cevaz veren bir hüküm mevcuttur. Bu teklifimizle parlamenterlerin yasama dokunulmazlığı da korunmuş olmaktadır.

Anayasamızın 56 ncı maddesinde siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olduğu yazılıdır. Bir siyasi parti yüksek kademe sorumlusunun böyle bir muameleye maruz kalması ayrıca demokrasinin ve anayasanın bu temel kuralına da aykırı düşmektedir. Belirtilen açıklamalar ışığında 648 Sayılı Kanunun 111 nci maddesinin değiştirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Değişiklik teklifimiz ile bir siyasi parti mensubu normal mahkemede yargılanmadan ve hakkında kesin bir hüküm bulunmadan partisinden ihraç edilemeyecektir. Parti yasaklarını inceleme kurulunun olağanüstü bir yargı organı olma niteliği Anayasamızın ruhuna uyacak şekilde düzeltilmiş olacaktır.

Kanun teklifimizde parti yasaklarını inceleme kurulu: Normal mahkemelerde sadece aleyhine hüküm verilmiş kimselerin siyasi partilerden ilişkisinin kesilip kesilmemesi hususunda infaz safhasında doğabilecek ihtilafları halletmek ile görevli bir merci haline getirilmektedir.

Ayrıca teklifimizde 648 Sayılı Kanunun 112 nci maddesinin de değiştirilmesi istenmiştir. Çünkü bu maddeye göre bir siyasi parti kanunlarda tarifi bulunmayan «Suçlara mihrak olma» gibi müphem ve sübjektif isnatla kapatılabilmektedir.

Teklifimiz bu konuda açık ve kesin bir ölçü getirmektedir.

## KONYA MİLLETVEKİLİ İHSAN KABADAYI VE 5 ARKADAŞININ TEKLİFİ

### *648 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi*

**MADDE 1. — 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 111 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.**

**Madde 111. — Anayasa Mahkemesince bir siyasi parti hakkında kapatma kararı :**

1. Parti tüzüğünün veya programının yahut partinin faaliyetlerini düzenleyen ve yetkili parti organları veya mercilerince yürürlüğe konulmuş olan diğer parti mevzuatının bu kanunun 4 ncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı olması veya,

2. Parti Genel kongresince yahut merkez karar organı veya merkez yönetim organı veyahut Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grupların genel kurullarınca bu kanunun 4 ncü kısmında yer alan maddelerin hükümlerine aykırı karar alınması yahut genelge veya bildirimler yayınlanması takdirinde verilir.

3. A) Yukarıdaki 2 nci bentte sayılanlar dışında kalan parti organı, mercii, kurulu yardımcı kol organı veya bir parti üyesi tarafından bu kanunun 4 ncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı fiillerin bu kanunun bu hükümlerinin yürürlüğe girmesinden sonra işlenmesi takdirinde fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemiş ise Cumhuriyet Başsavcılığı bu fiili işlediği kesinleşmiş mahkeme kararı ile sübuta eren organ, merci, kurul veya yardımcı kol organına işten el çektilmesini ve bu fiili işlediği kesinleşmiş mahkeme kararı ile sübuta eren parti üyesi veya üyelerinin iş bu bentte sayılan organ, merci, kurul veya yardımcı kol organına dahil olsun veya olmasın partiden kesin olarak çıkarılmasını, ilgili siyasi partinin genel başkanlığından yazı ile ister. İlgili siyasi parti, bu istem aleyhinde, parti yasaklamaları inceleme kuruluna istemi aldığı tarihten başlayarak 15 gün içinde yazı ile itirazda bulunabilir. Kurul, bu itiraz üzerine, delilleri topladıktan sonra, Cumhuriyet Başsavcılığını, ilgili siyasi partinin temsilcisini ve söz konusu fiili işlediği ileri sürülen parti üyesini ve üyelerini ve varsa vekillerini dinler. Gereken soruşturmaları doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından seçeceği naip veya naipeler eliyle yapabilir; tanık çağırabilir.

Ve 82 nci maddede yazılı niteliklere sahip bilirkişi atayabilir. Kurul, itirazı en çok 60 gün içinde karara bağlar. Ve kararını ilgili siyasi partinin Genel Başkanlığına yazı ile bildirir.

Kurul bu itirazı reddetmiş ise sözkonusu organ, merci, kurul veya yardımcı kol organının işten el çektilmesine ve fiili işlediği ileri sürülen parti üyesi veya üyelerinin partiden kesin olarak çıkarılmasına, ilgili

siyasi partinin yetkili organlarıncı, kurulun yazılı bildirisinin alınmasından başlayarak 30 gün içinde karar verilmediği takdirde, sözkonusu fiillerin bu bentte belirtilen nitelikte fiiller olduğunun 110 ncu madde uyarınca açılacak dava sonucunda Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi halinde, ilgili siyasi parti kapatılır.

Bu bent uyarınca alınan partiden kesin olarak çıkarma kararları hakkında 56 ncı madde hükümleri uygulanmaz.

B) Yukardaki (A) fıkrası gereğince bir siyasi partiden kesin olarak çıkarılan veya çıkartılmayıp da bir siyasi partinin kapatılmasına sebep olan parti üyeleri, çıkartma kararının veya Anayasa Mahkemesinin kapatma kararının kendisine yazılı ile bildirilmesinden başlayarak 5 yıl süre ile başka hiç bir siyasi partiye alınmaz, parti kurucusu olamaz, seçimlerde parti listelerinde bağımsız aday gösterilemezler; aksi takdirde bu gibileri üye kaydeden, veya parti kurucusu olarak kabul eden veyahut seçimlerde listesinde bağımsız aday olarak gösteren siyasi partiler hakkında da (A) fıkrası hükümleri uygulanır.

Bir siyasi parti üyesinin o partiden bu bent gereğince kesin olarak çıkarılması halinde bu kimsenin işlediği fiil af veya sair suretlerle cezanın ve hukuki neticelerinin ortadan kalkması halinde, o kimsenin parti üyeliği hakkı kendiliğinden geri döner. Ve bu kimsenin başka siyasi partilerde üye veya kurucu olmasını veyahut parti listelerinde bağımsız aday olarak gösterilmesini engelleyen yasaklar da kalkar.

C) Parti yasaklamaları inceleme kurulunun, yukarıda (A) fıkrası uyarınca siyasi parti tarafından yapılan itirazı kabul etmesi halinde, kurulun bu kararı kesin olup bu takdirde itiraza konu olan fiil dolayısıyla Anayasa Mahkemesine kapatma davası açılmaz. Kurulun itirazı kabul etmesi takdirinde, itiraz konusu olan fiil için hiç bir ceza kovuşturması yapılamaz. Daha önce başlamış ceza kovuşturması ve tahkikatlar sona erer.

**MADDE 2. —** 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 112 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 112. — Bir siyasi partinin bu kanunun 83, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 100, 102 ve 103 ncü maddeleri hükümlerine aykırı fiillerin işlendiği bir mihrak haline geldiğinin sübuta ermesi takdirinde, o siyasi parti Anayasa Mahkemesince kapatılır.

Bir siyasi partinin yukarıdaki fıkrada yazılı fiillerin mihrak haline geldiğinin sübuta ermesi, 111 nci maddenin 3 ncü bendinin uygulanması sonucunda, bu fiillerin kesif olarak parti genel merkez yöneticilerince ayrı ayrı işlemesinin o partinin merkez karar organı veya merkez yönetim organı veya TBMM deki grupları genel kurulları yahut bu grupların yönetim kurullarıncı kabul veya tasvip edildiğinin resmen açıklanması ile olur.

Bu madde gereğince bir siyasi partinin kapatılması hakkında dava ancak resen Cumhuriyet Başsavcılığınca açılabilir.

**MADDE 3. —** Bu Kanuna aykırı olarak yapılmış işlemler ve verilmiş kararlar bütün neticeleri ile birlikte ortadan kalkar.

**MADDE 4. —** Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

**MADDE 5. —** Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

## Adalet Komisyonu Raporu

Millet Meclisi  
Adalet Komisyonu  
Esas No. : 2/495; 496  
Karar No. : 11

27 . 1 . 1978

### Millet Meclisi Başkanlığına

Konya Milletvekili İhsan Kabadayı ile 5 arkadaşının, 648 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve İstanbul Milletvekili Süleyman Arif Emre ile Ankara Milletvekili Oğuzhan Asiltürk'ün 648 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi tetkik ve müzakere edilmiştir.

Her iki teklif de aynı mahiyette olduğundan, Komisyonumuz İstanbul Milletvekili Süleyman Arif Emre ile Ankara Milletvekili Oğuzhan Asiltürk'ün teklifini esas almak ve diğerini bununla birleştirmek suretiyle görüşmelere devam etmiştir.

Tümü üzerinde yapılan görüşmelerde; teklif kanunlaştığı takdirde, bütün müdafaa haklarını teminat altına alacağı, yasama dokunulmazlığı müessesesinin işlemesine imkân vereceği, normal mahkeme prosedürünün işleyebileceği ve Anayasanın teminat ilkelerine uyulacağı kanaatinden hareket eden Komisyonumuz, teklifin tümünü kabul ederek maddelerin müzakeresine geçmiştir.

Teklifin 1 nci çerçeve maddesiyle değiştirilen 648 sayılı Kanunun 111 nci maddesi, yeni şekliyle mahkeme niteliği bulunmayan bir kuruluşun siyasi parti kapatmasını önlediğinden aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 2 nci çerçeve maddesiyle değiştirilmek istenen 648 sayılı Kanunun 112 nci maddesi ise daha uzun süreli bir çalışma sonucunda yeniden düzenlenmesinin uygun olacağı görüşüyle kabul edilmemiştir.

Teklifin 3, 4 ve 5 nci maddeleri aynen kabul edilmiş, ancak 2 nci madde metinden çıkarıldığından madde numaraları 2, 3 ve 4 olarak teselsül ettirilmiştir.

Havalesi gereğince Anayasa Komisyonuna tevdi edilmek üzere işbu rapor saygıyla sunulur.

Adalet Komisyonu Başkanı Ankara İsmail Hakkı Köylüoğlu	Sözcü Kahramanmaraş Mehmet Yusuf Özbaş	Kâtip Denizli Mustafa Kemal Aykurt	Üye Afyonkarahisar Hasan Akkuş
Üye Antalya Galip Kaya	Üye Erzincan Lütfi Şahin	Üye Gaziantep Ahmet Karahan	Üye Kahramanmaraş Hüseyin Doğan
Üye Kırşehir Doğan Güneşli	Üye Sivas Tevfik Koraltan	Üye Trabzon Lütfi Köktas	Üye Urfa Celâl Paydas

Üye

Uşak

M. Selâhettin Yüksel

**Anayasa Komisyonu Raporu**

*Millet Meclisi*  
*Anayasa Komisyonu*  
*Esas No. : 2/495, 2/496*  
*Karar No. : 3*

30 . 1 . 1978

**Millet Meclisi Başkanlığına**

Komisyonumuz, gündemindeki konuları görüşmek üzere toplandı. Bu sırada verilen bir önerge ile 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tekliflerinin gündeme dahil edilerek 1 nci sırada görüşülmesi istendi. Bu önerge kabul edilerek, Komisyonumuzda bulunan Konya Milletvekili İhsan Kabadayı ile 5 arkadaşının, 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve İstanbul Milletvekili Süleyman Arif Emre ile Ankara Milletvekili Oğuzhan Asiltürk'ün, 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifinin görüşülmesine geçildi.

Komisyonumuz, aynı mahiyetteki bu kanun tekliflerini daha önce görüşen Adalet Komisyonu gibi İstanbul Milletvekili Süleyman Arif Emre ile Ankara Milletvekili Oğuzhan Asiltürk'ün teklifini esas almak ve diğer teklifi bununla birleştirmek suretiyle görüşmelere devam etmiştir.

Tümü üzerinde yapılan görüşmelerde, Adalet Komisyonu raporunda yer alan görüşler muvacehesinde teklifin tümü kabul edilerek maddelerin müzakeresine geçilmiştir.

Adalet Komisyonu metninde olduğu gibi, teklifin 1 nci maddesi Komisyonumuzca da uygun mütalaa edilerek aynen kabul edilmiş, 2 nci madde ise metinden çıkarılmıştır.

Adalet Komisyonunca, 2 nci madde olarak kabul edilen, teklifin 3 ncü maddesi; kanun tekniğine uygun olarak bir çerçeve madde altında «Ek Geçici Madde» şeklinde kabul edilmiştir.

Teklifin yürürlük ve yürütme maddeleri olan 4 ncü ve 5 nci maddeler, 3 ve 4 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklif başlığı kanun tekniğine uyacak ve metni tam kapsayacak şekilde değiştirilmiştir.

Kabul edilen bir önerge ile, Komisyonumuz, bu kanun teklifinin Millet Meclisi Genel Kurulunda öncelikle görüşülmesinin istenmesine de karar vermiştir.

Millet Meclisi Genel Kurulunun tasviplerine arz edilmek üzere işbu rapor saygıyla sunulur.

Başkanvekili ve Bu Rapor Sözcüsü		Ankara	Bolu
Konya	Afyonkarahisar	Muhalefet açıklamam eklidir.	Ahmet Çakmak
Şener Battal	Ali İhsan Ulubahşi.	Önder Sav	
Burdur	Çanakkale	Çorum	Isparta
Muhalefet şerhim eklidir.	Altan Tuna	Mehmet Irmak	Yusuf Uysal
Cemal Aktaş			

**Ordu**  
Kemal Şensoy

### Muhalefet Açıklamamızdır

648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 111 nci maddesinin değiştirilmesine ve bu kanuna bir ek geçici madde eklenmesi hakkındaki kanun teklifinin 1 nci maddesinin 3/A bendine aşağıda belirttiğimiz nedenlerle karşıyız.

a) 3/A bendinin birinci cümlesinde yer alan «..bu kanunun bu hükümlerinin yürürlüğe girmesinden sonra» ibaresi, kanunun ilk çıkıp yürürlüğe girdiği yıl için önem taşımaktadır. Şimdi maddenin yeniden yazılması, değiştirilmesi sırasında aynen kalmasında hukuki hiçbir yarar görmemekteyiz, metinden çıkartılması gerekir,

b) Ayrıca değişiklik metninde yer alan «..bu fiili işlediği kesinleşmiş mahkeme kararı ile subuta eren..» ibaresi de hem madde metni ile hem de ceza hukuku ilkeleri ile çelişkilidir. Maddede tanınan iki yıllık sukutu hak süresi kesinleşmiş mahkeme kararı çıkıncaya kadar dolmuş olabilecek belki de suç işlediği sabit olacak kimse ya da kurul nedeni ile siyasi partiye yasada öngörülen ceza verilemeyecek duruma gelinecektir. O nedenle metne davanın iki yıl içinde açılmış olmasının yeter görülmesinin eklenmesi ya da dava süresinin sukutu hak süresini aşması halinde alınacak kesinleşmiş mahkeme kararının hüküm ifade edeceğinin belirtilmesi gerekmektedir. 3/A sonuna «İki yıl içinde dava açılması, iki yıllık hak düşürücü süreyi keser» ibaresini eklemek de ihtiyaca cevap verebilir.

30 . 1 . 1978

Ankara Milletvekili  
Önder Sav

Burdur Milletvekili  
Cemal Aktaş

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SÜLEYMAN ARİF EMRE İLE ANKARA MİLLETVEKİLİ OĞUZHAN  
ASİLTÜRK'ÜN TEKLİFİ

648 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi.

**MADDE 1. —** 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 111 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

**Madde 111. —** Anayasa Mahkemesince bir siyasi parti hakkında kapatma kararı :

1. Parti tüzüğüünün veya programının yahut partinin faaliyetlerini düzenleyen ve yetkili parti organları veya mercilerince yürürlüğe konulmuş olan diğer parti mevzuatının bu Kanunun 4 ncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı olması veya,

2. Parti Genel kongresince yahut merkez karar organı veya merkez yönetim organı veyahut Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grupların genel kurullarınca bu kanunun 4 ncü kısmında yer alan maddelerin hükümlerine aykırı karar alınması yahut genelge veya bildirimler yayınlanması takdirinde verilir.

3. A) Yukardaki 2 nci bendde sayılanlar dışında kalan parti organı, mercii, kurulu yardımcı kol organı veya bir parti üyesi tarafından bu kanunun 4 ncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı fiillerin bu kanunun bu hükümlerinin yürürlüğe girmesinden sonra işlenmesi takdirinde fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemiş ise Cumhuriyet Başsavcılığı bu fiili işlediği kesinleşmiş mahkeme kararı ile sübuta eren organ, merci, kurul veya yardımcı kol organına işten el çektilirilmesi ve bu fiili işlediği kesinleşmiş mahkeme kararı ile sübuta eren parti üyesi veya üyelerinin işbu bendde sayılan organ, merci kurul veya yardımcı kol organına dahil olsun veya olmasın partiden kesin olarak çıkarılmasını, ilgili siyasi partinin genel başkanlığından yazı ile ister. İlgili siyasi parti bu istem aleyhinde, parti yasaklamaları inceleme kuruluna istemi aldığı tarihten başlayarak 15 gün içinde yazı ile itirazda bulunabilir. Kurul, bu itiraz üzerine, delilleri topladıktan sonra, Cumhuriyet Başsavcılığını, ilgili siyasi partinin temsilcisini ve söz konusu fiili işlediği ileri sürülen parti üyesini ve üyelerini ve varsa vekillerini dinler. Gereken soruşturmaları doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından seçeceği naip veya naipler eliyle yapabilir; tanık çağırabilir,

Ve 82 nci maddede yazılı niteliklere sahip bilirkişi ata yazılır. Kurul, itirazı en çok 60 gün içinde karara bağlar. Ve kararını ilgili siyasi partinin Genel Başkanlığına yazı ile bildirir. Kurul bu itirazı reddetmiş ise söz konusu organ, merci, kurul veya yardımcı kol organının işten el çektilirilmesine ve fiili işlediği ileri sürülen parti üyesi veya üyelerinin partiden kesin olarak çıkarılmasına, ilgili siyasi partinin yetkili organlarınca, kurulun yazılı bildirisinin alınmasından başlayarak 30 gün içinde karar verilmediği takdirde, söz konusu fiillerin bu bendde belirtilen nitelikte fiiller olduğunun 110 ncu madde uyarınca açılacak dava sonucunda Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi halinde, ilgili siyasi parti kapatılır.

Bu bend uyarınca alınan partiden kesin olarak çıkarma kararları hakkında 56 ncı madde hükümleri uygulanmaz.

B) Yukardaki (A) fıkrası gereğince bir siyasi partiden kesin olarak çıkarılan veya çıkartılmayıp da bir siyasi partinin kapatılmasına sebep olan parti üyeleri, çıkartma kararının veya Anayasa Mahkemesinin kapatma kararının kendisine yazı ile bildirilmesinden başlayarak 5 yıl süre ile başka hiçbir siyasi partiye alınmaz, parti kurucusu olamaz, seçimlerde parti listelerinde bağımsız aday gösterilemezler; aksi takdirde bu gibileri üye kaydeden, veya parti kurucusu olarak kabul eden veyahut seçimlerde listesinde bağımsız aday olarak gösteren siyasi partiler hakkında da (A) fıkrası hükümleri uygulanır.

Bir siyasi parti üyesinin o partiden bu bend gereğince kesin olarak çıkarılması halinde bu kimsenin işlediği fiil af veya sair suretlerle cezanın ve hukuki neticelerinin ortadan kalkması halinde, o kimsenin parti üyeliği hakkı kendiliğinden geri döner. Ve bu kimsenin başka siyasi partilerde üye veya kurucu olmasını veyahut parti listelerinde bağımsız aday olarak gösterilmesini engelleyen yasaklar da kalkar.



ADALET KOMİSYONUNUN KABUL  
ETTİĞİ METİN

*648 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun Bazı  
Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi*

**MADDE 1. —** Teklifin 1 nci maddesi Komis-  
yonumuzca aynen kabul edilmiştir.

ANAYASA KOMİSYONUNUN KABUL  
ETTİĞİ METİN

*13.7.1965 Tarih ve 648 Sayılı Siyasi Partiler  
Kanununun 111 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu  
Kanuna Bir Ek Geçici Madde Eklenmesi Hakkında  
Kanun Teklifi*

**MADDE 1. —** Teklifin 1 nci maddesi Komis-  
yonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Teklif)

C) Parti yasaklamaları inceleme kurumun, yukarıda (A) fıkrası uyarınca siyasi parti tarafından yapılan itirazı kabul etmesi halinde, kurulan bu kararı kesin olup bu takdirde itiraza konu olan fiil dolayısıyla Anayasa Mahkemesine kapatma davası açılmaz. Kurulun, itirazı kabul etmesi takdirinde, itiraz konusu olan fiil için hiçbir ceza kovuşturması yapılamaz. Daha önce başlamış ceza kovuşturması ve tahkikatlar sona erer.

MADDE 2. — 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 112 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 112. — Bir siyasi partinin bu Kanunun 83, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 100, 102 ve 103 ncü maddeleri hükümlerine aykırı fiillerin işlendiği bir mihrak haline geldiğinin sübuta ermesi takdirinde, o siyasi parti Anayasa Mahkemesince kapatılır.

Bir siyasi partinin yukarıki fıkrada yazılı fiillerin mihrakı haline geldiğinin sübuta ermesi, 111 nci maddenin 3 ncü bendinin uygulanması sonucunda, bu fiillerin kesif olarak parti genel merkez yöneticilerince ayrı ayrı işlemesinin o partinin merkez karar organı veya merkez yönetim organı veya TBMM.'deki grupları genel kurulları yahut bu grupların yönetim kurullarınca kabul veya tasvip edildiğinin resmen açıklanması ile olur.

Bu madde gereğince bir siyasi partinin kapatılması hakkında dava, ancak resen Cumhuriyet Başsavcılığınca açılabilir.

MADDE 3. — Bu Kanuna aykırı olarak yapılmış işlemler ve verilmiş kararlar bütün neticeleri ile birlikte ortadan kalkar.

MADDE 4. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(Adalet Komisyonunun kabul ettiği metin)

(Anayasa Komisyonunun kabul ettiği metin)

**MADDE 2. —** Teklifin 3 ncü maddesi Komisyonumuzca 2 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

**MADDE 3. —** Teklifin 4 ncü maddesi Komisyonumuzca 3 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

**MADDE 4. —** Teklifin 5 nci maddesi Komisyonumuzca 4 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

**MADDE 2. —** 13 . 7 : 1965 tarih ve 648 Sayılı Siyasi Partiler Kanununa aşağıdaki Ek Geçici Madde eklenmiştir.

«Ek Geçici Madde: Bu Kanuna aykırı olarak yapılmış işlemler ve verilmiş kararlar bütün neticeleri ile birlikte ortadan kalkar.»

**MADDE 3. —** Teklifin 4 ncü maddesi Komisyonumuzca 3 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

**MADDE 4. —** Teklifin 5 nci maddesi Komisyonumuzca 4 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

The first part of the report deals with the general conditions of the country during the year. It is noted that the weather was generally favorable, with a moderate amount of rain and a mild temperature. The crops were well advanced, and the stock raising season was successful. The people were generally content and satisfied with their lot.

In the second part of the report, the progress of the various departments is detailed. It is found that the public works have been well attended to, and the roads are in good repair. The schools are well supported, and the children are well educated. The courts are well organized, and the laws are well administered.

The third part of the report deals with the financial condition of the country. It is found that the public treasury is well supplied, and the public debt is well managed. The revenue is well collected, and the expenses are well controlled. The people are well satisfied with the financial condition of the country.

The fourth part of the report deals with the social condition of the country. It is found that the people are well educated, and the moral standards are high. The people are well satisfied with their lot, and the country is well governed.

The fifth part of the report deals with the future of the country. It is found that the country is well situated for the future, and the people are well prepared for the future. The country is well governed, and the people are well satisfied with their lot.